

Nr 215.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till arbetsrådet m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 11 och 12) föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1942/43 såsom förslagsanslag under rubriken Arbetsrådet beräkna, till Avlöningar 106,600 kronor och till Omkostnader 17,700 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 343, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 30 april 1942, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för arbetsrådet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43, dels till Arbetsrådet: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 110,900 kronor, dels ock till Arbetsrådet: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 17,700 kronor.

I en av *besparingsberedningen* utarbetad promemoria har beredningen i syfte att nedbringa kostnaderna för arbetsrådets verksamhet avgivit förslag till vissa ändringar i rådets organisation m. m.

Enligt nämnda förslag skulle, bland annat, årsarvodena till andra ledamöter av rådet än ordföranden och ställföreträdande ordföranden (1,500 kronor) indragas och årsarvodet till ordförandens ställföreträdare reduceras från 2,000 kronor till 1,300 kronor. Dagarvodena — 30 kronor till ordförandens ställföreträdare och dennes suppleant och 20 kronor till annan ledamot eller suppleant utom ordföranden — skulle i stort sett bibehållas oförändrade. Dock föreslås att dagarvodet till ordförandens ställföreträdare skall utgå med högre belopp än 20 kronor allenast för dag, under vilken ställföreträdaren inträder i ordförandens tjänsteåligganden, och att dagarvodet till ordförandens ställföreträdare suppleant skall utgå med samma belopp som dagarvode till annan suppleant.

Över beredningens promemoria har *arbetsrådet* den 23 september 1941 avgivit utlåtande. Samtidigt har rådet framlagt sina beräkningar rörande medelsbehovet för rådet under budgetåret 1942/43.

I anledning av besparingsberedningens promemoria samt arbetsrådets däröver avgivna utlåtande hava vidare yttranden avgivits av *riksförsäkringsanstalten*, *socialstyrelsen*, *statskontoret*, *svenska arbetsgivareföreningen*, *landssekretariatet* samt *de anställdas centralorganisation*.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Medan allmänna arbetstidslagen gäller utan tidsbegränsning, upphöra — såsom arbetsrådet i sitt yttrande framhållit — lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln att gälla den 31 oktober respektive den 31 december 1942. Förslag till ny lantarbetstidslag och ny arbetstidslag för detaljhandeln hava emellertid utarbetats och anmäler jag denna dag i annat sammanhang dessa lagförslag för remiss till lagrådet. Enligt förslagen, som i stort sett överensstämna med nuvarande lagar, skulle den nya lantarbetstidslagen träda i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 juli 1942 och i övrigt den 1 november 1942 samt gälla till och med den 31 oktober 1945, medan den nya arbetstidslagen för detaljhandeln skulle träda i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 augusti 1942 och i övrigt den 1 januari 1943 samt gälla till och med den 31 december 1945.

I sammanhang med frågan om ny arbetstidslag för detaljhandeln anmäler jag denna dag för remiss till lagrådet även förslag till ny butikstängningslag, avsedd att tillämpas för tiden 1 januari 1943—31 december 1945 och att träda i stället för den nuvarande butikstängningslagen av den 22 juni 1939, som gäller för tiden 1 januari 1940—31 december 1942. Under det att för närvarande arbetsrådet icke har att utöva några funktioner enligt butikstängningslagen, skulle enligt förslaget i ämnet rådet få till uppgift att i vissa fall träffa avgöranden och avgiva utlåtanden angående lagens tillämpning. Vid bifall till lagförslaget har man att räkna med att arbetsrådets arbetsbörda skall — i varje fall till en början — komma att i viss utsträckning ökas. Enligt förslaget skall arbetsrådet redan från och med den 1 oktober 1942 äga meddela beslut enligt den nya lagen, dock med verkan tidigast från lagens ikraftträdande.

Jag övergår därefter till en prövning av de olika i besparingsberedningens promemoria framlagda förslag.

Vad först beträffar besparingsberedningens förslag, att högst fem ledamöter skulle få deltaga i handläggningen av ärende i rådet, medan enligt gällande arbetstidslagar motsvarande antal är sju, innebär detta förslag att blott en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna skulle kunna deltaga i rådets beslut. I de avgivna yttrandena hava starka betänkligheter framförts mot förslaget. Sålunda har anförts, att en reduktion av partsrepresentationen skulle innebära en minskning av den erfarenhet och sakkunskap, som står rådet till buds, och därmed äventyra rådets auktoritet. Vidare har framhållits, att, därest förslaget genomfördes, detta skulle få som konsekvens att vid handläggningen av ärenden enligt lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln icke skulle kunna närvara någon av de arbetsgivar- eller arbetarrepresentanter, som utsetts enligt bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen, och att en dylik sammansättning av rådet skulle medföra vådor ur synpunkten av kontinuitet i rådets avgöranden. Då jag till fullo delar de sålunda framförda betänkligheterna, anser jag mig icke kunna biträda beredningens förslag.

Icke heller statskontorets förslag om minskning av antalet ledamöter i rådet till sex genom uteslutande ur rådet av den tredje utan förslag utsedde ledamöten kan jag förorda. Ett bifall till detta förslag skulle nämligen även medföra minskade möjligheter att tillföra rådet den sakkunskap på olika områden, varav rådet måste anses vara i behov. Därjämte skulle förslagens genomförande medföra en av omständigheterna knappast motiverad rubbning i den nuvarande proportionen mellan antalet opartiska ledamöter å ena sidan och antalet partsrepresentanter å den andra.

Vidkommande härefter beredningens förslag om överflyttande å ordföranden av beslutanderätten i alla sådana ärenden, i vilka bifall till föreliggande framställning tillstyrkts av arbetarparten eller i vilka enighet mellan parterna eljest uppnåtts, delar jag de farhågor, som uttalats av bland andra arbetsrådet och socialstyrelsen, för att förtroendet för rådet skulle komma att i avsevärd mån minskas, därest — såsom skulle ske vid bifall till förslaget — rådets partsrepresentanter i flertalet ärenden ställdes helt utanför avgörandet. Jag hyser vidare den uppfattningen att det, även om förslaget genomfördes, icke skulle bliva möjligt att i den utsträckning beredningen tänkt sig inskränka antalet rådssammanträden. Arbetstidsärendena äro nämligen ofta nog av den natur att ett avgörande måste träffas utan längre dröjsmål och beslut bör i tveksamma fall icke annat än rent interimistiskt kunna träffas av rådets ordförande. Sannolikt skulle därför den uppkommande besparingen bliva tämligen obetydlig. Med hänsyn härtill kan jag icke finna att de med förslaget förenade fördelarna uppväga därmed följande olägenheter.

I konsekvens med den ståndpunkt, som jag sålunda intagit, anser jag mig icke böra ifrågasätta några ändringar i allmänna arbetstidslagens bestämmelser rörande antalet ledamöter i rådet eller rörande sättet för utövande av beslutanderätten inom rådet. Ej heller förordar jag vid anmälan denna dag av förslagen om ny lantarbetstidslag och ny arbetstidslag för detaljhandeln i berörda hänseenden andra bestämmelser än som gälla enligt nuvarande lagar i ämnet.

Vidare vill jag påpeka, att enligt det förslag till ny butikstängningslag, som jag denna dag anmäler för remiss till lagrådet, för tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärenden, som avses i lagen, av Konungen skola utses två med förhållandena inom lagens tillämpningsområde förtrogna ledamöter, därav en skall utses bland personer, föreslagna av svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och en bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige. Dessa ledamöter eller suppleanter för dem skola alltid närvara vid behandling av ärenden, som avses i nämnda lag, och ersätta två av de efter förslag enligt allmänna arbetstidslagen utsedda ledamöterna. I övrigt skola om rådets beslutförhet gälla de i allmänna arbetstidslagen intagna bestämmelserna. Detta förslag ansluter sig alltså nära till motsvarande stadganden i arbetstidslagarna.

Av den föregående redogörelsen framgår, att arbetsrådet tidigare i stor utsträckning meddelat dispenser att gälla tills vidare, men att rådets dispensbeslut numera som regel avse viss bestämd tid. Besparingsberedningen har i denna del förordat en återgång till tidigare tillämpad praxis. Det ligger emellertid i sakens natur, att ett system med tills vidare gällande dispenser måste till en viss grad försvåra kontrollen över arbetstidslagarnas efterlevnad och lätt kan leda till missbruk av lämnade medgivanden. Med hänsyn härtill och i betraktande av de ogynnsamma erfarenheter, som vunnits från den tid, då den tidigare ordningen beträffande dispensererna tillämpades, anser jag mig icke kunna biträda beredningens förslag.

Beredningen har vidare förordat, att i de fall, där tidsbegränsade medgivanden lämnas, dessa måtte få avse längre tid än som för närvarande är fallet. Med anledning härav vill jag framhålla, att några allmänna riktlinjer med avseende å den tid, för vilka medgivanden böra lämnas, svårligen kunna uppdragas. Det bör bliva arbetsrådets sak att i varje särskilt fall besluta rörande medgivandets längd, därvid rådet har att beakta samtliga föreliggande omständigheter. Jag saknar emellertid skäl antaga, att det skulle vara möjligt att genom en övergång till längre dispensstider vinna någon nämnvärd lättnad i rådets arbetsbörda.

Under förutsättning att ärendena inom arbetsrådet i fortsättningen skola handläggas på samma sätt som hittills, torde knappast antalet sammanträden inom rådet kunna nämnvärt nedbringas. I varje fall torde detta icke bliva fallet, för den händelse rådet skall få att handlägga jämväl ärenden enligt butikstängningslagen. Tvärtom torde man för den närmaste tiden hava att räkna med någon ökning av det antal sammanträden, som årligen behöver hållas inom rådet.

Vad härefter beträffar besparingsberedningens förslag om indragning av årsarvodena till flertalet av rådets ledamöter och övergång i samband därmed till ett system av enbart dagarvoden får jag under hänvisning till vad i de avgivna yttrandena anförts avstyrka detta förslag. Jag vill i detta sammanhang erinra, att jag tidigare ansett mig icke kunna biträda av beredningens framlagda förslag angående indragning av årsarvodena till vissa ledamöter i arbetsdomstolen och i försäkringsrådet.

Med hänsyn till den betydande arbetsbörda, som för närvarande åvilar rådets ledamöter, ävensom den ökning i arbetet som är att förvänta efter tillkomsten av den nya butikstängningslagen, synes det mig icke heller skäligt att nu vidtaga någon nedsättning vare sig beträffande de årsarvoden eller de dagarvoden, som utgå till ledamöterna. Gällande arvodesbestämmelser torde således böra lämnas orubbade. Jag förutsätter härvid, att de ledamöter, som enligt vad jag förordar skulle tillkomma med anledning av den nya butikstängningslagen, skola åtnjuta års- och dagarvoden enligt samma grunder, som gälla för övriga efter förslag utsedda ledamöter.

Enligt besparingsberedningens förslag skulle vidare av rådets icke ordinarie personal sekreterartjänsten i lönegraden Eo 26 och skrivbiträdestjänsten i lönegraden Eo 2 indragas, medan samtidigt den ordinarie sekreterartjänsten i lönegraden A 26 skulle ersättas med en sekreterartjänst i lönegraden A 24. Uteslutet är icke att, därest rådets arbetsuppgifter bibehållits oförändrade, någon reduktion av rådets personal skulle hava kunnat vidtagas. Om däremot, på sätt här förutsättes, rådet skall få till uppgift att handlägga även ärenden enligt butikstängningslagen, lär en dylik reduktion icke kunna ifrågakomma. Någon anledning att nedflytta den ordinarie sekreterartjänsten från lönegraden A 26 till lönegraden A 24 synes mig under förhanden varande omständigheter icke heller föreligga.

Avlöningsanslaget är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 113,400 kronor. Vid anslagsberäkningen för nästa budgetår ha under posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknats tillkomma arvoden till två ledamöter för handläggning av ärenden enligt den nya butikstängningslagen. I trots härav har posten med hänsyn till belastningen ansetts kunna nedräknas från 36,400 kronor till 33,900 kronor. Övriga poster i avlöningsstaten hava upptagits med oförändrade belopp.

Under omkostnadsanslaget, som å riksstaten för innevarande budgetår uppförts med 18,700 kronor, har räknats med en nedsättning av det för reseersättningar avsedda beloppet med 1,000 kronor. Anslaget föreslås därför uppfört med 17,700 kronor.

Utskottet.

På de av departementschefen anförda skälen torde ändring nu icke böra vidtagas i arbetsrådets organisation och arbetsformer. Icke heller synas skäl föreligga att meddela ändrade bestämmelser ifråga om arvoden till rådets ledamöter. Härvid förutsätter utskottet, att den strävan att begränsa antalet

sammanträden, som kommit till synes i anslagsbelastningen för innevarande budgetår, alltfört skall göra sig gällande.

Jämväl Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar torde bära godtagas. Därest riksdagen icke bifaller det förslag till butikstängningslag, som i särskild proposition förelagts riksdagen, förutsätter utskottet emellertid att Kungl. Maj:t, då anslagen ställas till vederbörande myndighets förfogande, vidtager den begränsning i förfogande- och dispositionsrätten, som därav påkallas.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet, som icke heller i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för arbetsrådet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	40,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	33,900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	27,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000

Summa förslagsanslag kronor 110,900;

b) för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

- 1) till *Arbetsrådet*: *Avlöningar* 110,900 kronor;
- 2) till *Arbetsrådet*: *Omkostnader* 17,700 kronor.

Stockholm den 18 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Sven Larsson, Heiding, Karl Magnusson, Bäcklund, Carlström, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Gustaf Iwar Anderson* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Södergård, *Bergström, Mårtensson, Äqvist, Lindholm, Lundberg* i Hälsingborg, *Pettersson* i Dahl och *Eriksson* i Frägsta.